

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2021.4.35>

Штода Д. О.,

аспірантка кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету біоресурсів і природокористування України

СТИМУЮЮЧЕ ТАРИФОУТВОРЕННЯ ЯК ЗАСІБ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню нормативної бази та надбань правової доктрини в царині правового забезпечення формування та застосування державою стимулюючого тарифоутворення у сфері альтернативної енергетики. Основна увага зосереджена на проблемних аспектах застосування «зеленого» тарифу, виявленні основних недоліків у правовому регулюванні цього засобу стимулювання та формулюванні пропозицій щодо їх вирішення.

У результаті встановлено, що стимулююче тарифоутворення як засіб заохочення державою розвитку альтернативної енергетики має комплексний характер, поєднуючи господарсько-правове стимулювання, адміністративно-правове регулювання й інструмент реалізації принципу державного стимулювання альтернативної енергетики.

Запропоновано залишити «зелений» тариф як спосіб державного регулювання сегменту альтернативної електроенергетики із такими застереженнями. Перше: до переліку суб'єктів, які мають право на цей спосіб стимулювання, обов'язково включити приватні домогосподарства; енергетичні кооперативи й інших споживачів, установлена потужність генеруючих установок яких не перевищує 150 кВт; виробників електроенергії з альтернативних джерел з потужністю установок до 1 МВт (малих учасників ринку альтернативної електроенергетики). Друге: не обмежувати існування «зеленого» тарифу початком 2030 року, оскільки альтернативна енергетика динамічно розвивається. «Зелений» тариф для тих суб'єктів, які використовуватимуть частину електричної енергії, отриманої з альтернативних джерел, на видобуток відновлювального водню, може стати додатковим стимулом для зацікавлення інвесторів у водневій енергетиці на початковому етапі передусім для покриття капітальних інвестицій. Винесено пропозицію відобразити згадане положення в Стратегії водневої енергетики України на період до 2030 року.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, альтернативні джерела енергії, електроенергія, «зелений» тариф, метод адміністративно-правового регулювання.

Shtoda D. O. Stimulating tariff formation as a way of administrative and legal regulation of relations in the field of alternative energy

Abstract. The article is devoted to the study of the regulatory framework and acquisitions of legal doctrine in the field of legal support for the formation and application of state stimulating tariffs in the field of alternative energy. The main attention is focused on the problematic aspects of the application of the “green” tariff, identifying the main shortcomings in the legal regulation of this incentive and formulating proposals for their solution.

As a result, it was established that stimulating tariff formation as a means of encouraging the development of alternative energy by the state is complex, combining economic and legal incentives, administrative and legal regulation and a tool for implementing the principle of state incentives for alternative energy.

It is proposed to leave the “green” tariff as a way of state regulation of the segment of alternative electricity with the following caveats. Firstly: the list of entities eligible for this incentive must include private households; energy cooperatives and other consumers whose installed capacity of generating units does not exceed 150 kW; producers of electricity from alternative sources with a capacity of up to 1 MW (small participants in the alternative electricity market). Secondly: do not limit the existence of a “green” tariff in the beginning of 2030, as alternative energy is developing dynamically. The “green” tariff for those entities that will use part of the electricity obtained from alternative sources for the production of renewable hydrogen, may be an additional incentive for investors to be interested in hydrogen energy at an early stage. Primarily to cover capital investments. A proposal has been made to reflect the mentioned provision in the Hydrogen Energy Strategy of Ukraine for the period up to 2030.

Key words: administrative and legal regulation, alternative energy sources, electricity, “green” tariff, a way of administrative and legal regulation.

Постановка проблеми. У сучасному світі альтернативна енергетика набуває все більшого поширення, займаючи важливе місце в енергетичній галузі значної кількості країн світу. Україна не становить винятку. Наша держава ставить перед собою амбітні цілі: досягти частки альтернативних джерел енергії тільки в електроенергетиці до 2035 року до понад 25% від загального споживання [1]. Задля досягнення таких результатів держава здійснює керований вплив на відповідні суспільні відносини. Серед іншого він виражається в застосуванні методів адміністративно-правового регулювання, які, у свою чергу, поділяються на прямі та непрямі. Зважаючи на обмеження щодо обсягу праці, ми сконцентруємося на аналізі одного з основних у сучасних реаліях прямого (адміністративного) методу правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії – стимулюючого тарифоутворення.

Метою статті є всебічне дослідження нормативної бази та надбань правової доктрини в царині правового забезпечення формування й застосування стимулюючого тарифоутворення у сфері альтернативної енергетики, зокрема «зеленого» тарифу, виявлення основних проблем і формулювання пропозицій щодо їх вирішення.

Стан дослідження. Проблематика стимулювання використання альтернативних джерел енергії була неодноразово предметом наукових досліджень багатьох учених, серед яких – Г.Д. Джумагельдієва, І.А. Гамбург, М.М. Кузьміна, О.І. Кулик, Д.В. Молдованов, Е.Ю. Рибнікова й інші. Але, зважаючи на постійні зміни в правовому полі, кризу на ринку альтернативної електроенергії 2019 року, обрана тема статті не втрачає актуальності й потребує подальшого опрацювання.

Виклад основного матеріалу. Установлення державою особливих тарифів на енергію, отриману з альтернативних джерел, є засобом стимулювання державою виробництва такої енергії та, як свідчить аналіз наукових джерел, може розглядатися комплексно: як вид господарсько-правових засобів стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел [2, с. 3], як спосіб реалізації принципу державного стимулювання альтернативної енергетики [3, с. 69] та адміністративного методу право-

вого регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії.

Нині (з 2017 року) законодавство (ч. 4 ст. 20 Закону України «Про теплопостачання» [4]) установлює знижений тариф на теплову енергію для суб'єктів господарювання, що здійснюють її виробництво на установках з використанням альтернативних джерел енергії (включаючи теплоелектроцентралі, теплоелектростанції та когенераційні установки) для потреб установ та організацій, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету, а також для потреб населення. Такий тариф установлюється на рівні 90% чинного для суб'єкта господарювання тарифу на теплову енергію, вироблену з використанням природного газу, для потреб відповідної категорії споживачів. Такий засіб державного впливу на виробництво теплової енергії з альтернативних джерел показав свою ефективність. У рік запровадження такого засобу стимулювання введено майже 2 ГВт потужностей, що виробляють теплову енергію з пелет, тріски, брикет тощо. Це дало змогу за 2017 рік скоротити річне споживання газу на 6 млрд м³ порівняно з 2014 роком [5, с. 79].

Щодо стимулюючого тарифоутворення у сфері альтернативної електроенергетики, то тут маємо складнішу ситуацію. У 2008 році для стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел у нашій державі впроваджено «зелений тариф», тобто «спеціальний тариф, за яким закуповується електрична енергія, вироблена на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблена лише малими гідроелектростанціями)» [6]. На початковому етапі передбачалася можливість реалізації електричної енергії за таким тарифом через укладання прямих договорів зі споживачами; розмір «зеленого» тарифу встановлювався щорічно для кожного суб'єкта господарювання на рівні подвоєного середньозваженого тарифу на електричну енергію, яка закуповується в енергогенеруючих компаній, що працюють на оптовому ринку електричної енергії України за ціновими заявками, за рік, що передує року встановлення тарифу; для кожного суб'єкта господарювання такий порядок стимулювання виробництва електроенергії

з альтернативних джерел мав застосовуватися протягом 10 років з дати його встановлення.

Уже через рік – 01.04.2009 – було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії». Ним доповнено Закон України «Про електроенергетику» ст. 17-1 «Стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії» та запроваджено алгоритм визначення величини «зеленого» тарифу залежно від виду альтернативного джерела енергії через встановлення відповідних коефіцієнтів. Відбулася прив'язка фіксованого мінімального розміру «зеленого» тарифу до курсу євро, а також закріплено максимальну дату встановлення «зеленого» тарифу – 01.01.2030 [7].

Таке стимулювання на практиці показало двоякі результати: з одного боку, це підвищило зацікавленість інвесторів в об'єктах альтернативної енергетики, а з іншого – установлення найвищих «зелених» тарифів для сонячної електроенергетики призвело до домінування саме цього виду об'єктів, тим самим не відповідаючи задекларованим у Національному плані дій з відновлювальної енергетики на період до 2020 року цілям [8]. Станом на травень 2020 року в Україні структура генерації альтернативної електроенергетики була такою: 4515 МВт – сонячна електроенергетика; 1065 МВт – вітрова; 169 МВт – біопаливна. Натомість у згаданому документі було заплановано дещо інший розподіл: 2280 МВт – вітрової електроенергетики; 2300 МВт – сонячної; 5200 МВт – великих гідроелектростанцій; 150 МВт – мікро- міні- та малих гідроелектростанцій; 950 МВт – біопаливної електроенергетики [9].

Значні зміни в регулюванні стимулюючого тарифоутворення в альтернативній електроенергетиці відбулися внаслідок прийняття Закону України «Про ринок електричної енергії» [10]. Саме цим Законом зроблено дуже правильний з точки зору логіки крок: норми щодо стимулювання державою розвитку альтернативної енергетики закріплено в базовому для цієї сфери законодавчому акті: Закон України «Про альтернативні джерела енергії» доповнено ст. ст. 9-1 «Стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних дже-

рел енергії» та 9-2 «Надбавка до «зеленого» тарифу за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва». Уводилася градація «зеленого тарифу» залежно від виду джерела енергії, від величини встановленої потужності об'єктів альтернативної електроенергетики, від дати введення об'єктів або його черг/пускових комплексів в експлуатацію. Окремо встановлено коефіцієнт «зеленого» тарифу для електричної енергії, виробленої генеруючими установками приватних домогосподарств з використанням альтернативних джерел енергії та надбавку до «зеленого» тарифу за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва.

Окрім того, держава зобов'язалася викупувати у виробників усю електричну енергію у виробників, яким встановлено «зелений» тариф, через гарантованого покупця. Неможливість держави виконати свої зобов'язання через відсутність коштів на купівлю «зеленої» електроенергії стали причиною судових позовів. Як ми вже зазначали вище в роботі, у результаті підписаний знаковий для України документ – Меморандум про взаєморозуміння щодо врегулювання проблемних питань у сфері відновлювальної енергетики в Україні [11]. Ним передбачалося суттєве зниження «зеленого» тарифу для часткового покриття дефіциту бюджету державного підприємства «Гарантований покупець». Нормативно ці положення відображено в Законі України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії» [12], яким серед інших змін доповнено Закон України «Про альтернативні джерела енергії» ст. 9-4. Цією нормою визначили особливості встановлення «зеленого» тарифу для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії, у період з 01.08.2020. Фактично ці особливості звелися до встановлення понижуючих коефіцієнтів при обрахунку «зеленого» тарифу.

Аналіз джерельної бази показує, що станом на кінець 2021 року Україна так і не змогла повністю виконати зобов'язання з погашення заборгованості перед виробниками електроенергії з альтернативних джерел щодо її оплати за «зеленим тарифом». За доступними даними,

ДП «Гарантований покупець» виплатив таким виробникам лише 31% заборгованості за 2020 рік [13]. На виправлення ситуації та на виконання ч. 3 ст. 8 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» (щодо підтримки гарантованого покупця в частині оплати електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел через передбачення в державному бюджеті видатків у розмірі не менше 20 відсотків прогнозованої виробітки товарної продукції електричної енергії з альтернативних джерел на відповідний рік) Постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2021 було передбачено надання у 2021 році державної гарантії для забезпечення виконання боргових зобов'язань за кредитом (позикою), що залучається ПрАТ «Національна енергетична компанія «Укренерго» шляхом випуску й розміщення облігацій на міжнародних фондових ринках з метою підтримки його ліквідності та стійкості роботи. Кошти, отримані від розміщення таких цінних паперів, повинні були спрямуватися на погашення заборгованості ДП «Гарантований покупець» і забезпечення стабільних виплат виробникам електроенергії з альтернативних джерел. Із загальної суми розміщених облігацій 21,7 млрд грн станом на 11.11.2021 виробникам електроенергії з альтернативних джерел були здійснено платіж на суму 16,3 млрд грн [13]. Отже, можемо констатувати, що сьогодні питання ефективності використання «зеленого» тарифу як способу державного/адміністративного стимулювання розвитку альтернативної енергетики є відкритим.

Згідно з міжнародним досвідом, Україна не є єдиною державою, що стикнулася з подібною проблемою. «Зелений» тариф із тими чи іншими відмінностями сьогодні застосовується у Великобританії, Німеччині, Болгарії, Чехії, Греції, Франції, Італії та інших країнах. Як правило, установа на початковому етапі високих «зелених» тарифів призводило до стрімкого зростання виробництва електроенергії з альтернативних джерел, що, у свою чергу, призводило до проблем, подібних українським (щодо можливостей держави оплатити таку електроенергію). З розвитком альтернативної енергетики, здешевленням капіталовкладень для отримання електроенергії з альтернативних джерел європейські країни поступово знижу-

ють «зелені» тарифи (Німеччина, Словаччина, Іспанія), обмежують надання такого способу підтримки окремими видами альтернативних джерел енергії та/або максимально допустимою потужністю об'єктів (Угорщина) чи й узагалі відмовляються від «зелених» тарифів (Польща, Румунія) [14; 15].

Вивчення напрацювань вітчизняної науки дає змогу нам виділити кілька точок зору на доцільність збереження в Україні такого способу державного стимулювання альтернативної енергетики, як «зелений» тариф.

Низка вчених вважає існування «зеленого» тарифу доцільним. Наприклад, А.І. Крисак та М.Ф. Крисак обґрунтовують економічну вигідність проектів енергопостачання, запроваджених із використанням «зеленого» тарифу, і наголошують на необхідності подальшого застосування цього способу стимулювання розвитку альтернативної енергетики, у тому числі через призму екологічної безпеки (через зменшення енергоспоживання від невідновлювальних енергоресурсів) [16, с. 3]. За подальше використання «зеленого» тарифу висловлюється в дисертаційному дослідженні О.І. Кулик [2, с. 3]. Як сприятливу умову розвитку відновлювальної енергетики визначають «зелений» тариф і спеціалісти Держенергоефективності [17]. На думку І.А. Гамбург, подальше використання «зеленого» тарифу доцільне, однак має бути врахована й така особливість застосування альтернативних джерел енергії, як необхідність постійного балансування [18, с. 220]. Зазначимо, що всі згадані фахівці пропонують застосовувати «зелений» тариф у комплексі з іншими засобами стимулювання, про які ми будемо вести мову нижче в роботі.

Існує в наукових колах і діаметрально протилежна позиція – скасування «зеленого» тарифу. Її прибічником є, наприклад, Д.В. Молдованов. Науковець розглядає «зелений» тариф у розрізі загроз для «економічної цілісності й фінансової незалежності України», адже, наголошує він, «в Україні найвищий стимулюючий тариф у Європі, від використання якого вже відмовилися більшість країн, котрі значно випереджують Україну в рівні розвитку «зеленої» енергетики» [3, с. 148]. Далі Д.В. Молдованов є дещо не послідовним. Спершу він пропонує: залишити «зелений» тариф як спосіб підтримки

для малого та середнього бізнесу з поступовою його відміною; виконати зобов'язання держави щодо продажів великими підприємствами електроенергії, генерованої з альтернативних джерел, за «зеленим» тарифом із поступовим його зменшенням і подальшим переведеннями таких підприємств на систему аукціонів і тендерів; для новостворених великих потужностей із генерації альтернативної енергетики не застосовувати «зелений» тариф, обмежуючись системою аукціонів і тендерів як способами стимулювання цієї діяльності. Такий послідовний відступ від «зеленого» тарифу автор пояснює необхідністю збереження Україною репутації стабільного інвестиційного партнера, з чим ми погоджуємося [3, с. 175–176]. Але далі Д.В. Молдованов висуває більш категоричну пропозицію: виключити з переліку засобів стимулювання виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, «зелений» тариф через його неефективність як засобу стимулювання, високу вартість для державного бюджету України, дискусійний вплив на енергетичну систему держави в цілому [3, с. 188–189, 196].

Нарешті, має місце третій підхід стосовно подальшої долі «зеленого» тарифу. Серед його прибічників можна назвати М.М. Кузьміна, яка в працях акцентує увагу на складнощях поєднання фіксованого «зеленого» тарифу із принципами вільного ринку. Заразом авторка вказує на ризики значного скорочення «зеленого» тарифу, що, на її думку, був «єдиним дієвим засобом стимулювання розвитку відновлювальних джерел в Україні донині». Також М.М. Кузьміна абсолютно правильно зосереджується на тому, що такі законодавчі зміни неповною мірою відповідають міжнародним стандартам, зокрема суперечать Директиві 2009/28/ЄС Європейського Парламенту та Ради про заохочення до використання енергії, виробленої з відновлювальних джерел, якою вносяться зміни до, а в подальшому скасовуються Директиви 2001/77/ЄС і 2003/30/ЄС, якою визначено, що політика у сфері альтернативної енергетики має бути передбачуваною та стабільною, без частих і зворотних змін. Відповідно, наголошує вчена, визначення розміру «зеленого» тарифу слугувало гарантією стабільності підприємництва в Україні та законодавства для інвесторів відновлювальних джерел енергії (grandfathering

provision). Зменшення «зеленого» тарифу, яке ми маємо сьогодні, є порушенням законодавства щодо недобросовісної конкуренції на енергетичному ринку й установленням переваг для суб'єктів традиційної енергетики, тобто, по суті, поверненням України на кілька років назад. Умовою для нівелювання цих негативних наслідків М.М. Кузьміна називає запровадження дієвих альтернативних стимулів для розвитку відновлювальних джерел енергії: установлення податків на викиди, додаткових обмежень і зборів на традиційні види генерації, розробка преференцій для виробників енергії з альтернативних джерел, розвиток інститутів спільного, венчурного інвестування, енергетичної кооперації [19, с. 194–196]

Чинне законодавство (ст. ст. 9-1 і 9-3 Закону України «Про альтернативні джерела енергії»): 1) установлює обмежений строк існування «зеленого» тарифу як способу стимулювання виробництва енергії з альтернативних джерел – до 31.12.2029; 2) установлює обмеження щодо строку введення в експлуатацію об'єктів, черг будівництва (пускових комплексів) суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малі гідроелектростанції) на об'єктах електроенергетики або чергах їх будівництва (пускових комплексах) незалежно від встановленої потужності таких об'єктів і можуть скористатися «зеленим» тарифом – 01.01.2020; виключає з переліку суб'єктів, які можуть скористатися «зеленим» тарифом тих суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малі гідроелектростанції) на об'єктах електроенергетики або чергах їх будівництва (пускових комплексах), що введені в експлуатацію з 01.01.2020, відповідно до ст. 9-3 згаданого Закону, зобов'язані брати участь в аукціонах. До останніх, згідно із цією правовою нормою, належать суб'єкти господарювання, які мають намір виробляти електричну енергію з енергії вітру або сонячного випромінювання та для яких установлена потужність об'єктів електроенергетики або черг (пускових комплексів)

об'єктів електроенергетики становить: для об'єктів, що виробляють електричну енергію з енергії вітру, – більше 5 МВт; для об'єктів, що виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання, – більше 1 МВт. Також ч. 3 ст. 9-3 Закону України «Про альтернативні джерела енергії» надає право іншим суб'єктам господарювання, які мають намір виробляти електричну енергію з альтернативних джерел енергії, незалежно від установленної потужності об'єкта й джерела альтернативної енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малі гідроелектростанції) брати участь в аукціонах на добровільних засадах.

Важливим з точки зору збереження «зеленого» тарифу є й набрання популярності новим напрямом альтернативної енергетики – отримання енергії з водню. У липні 2020 року було прийнято Водневу стратегію для кліматично нейтральної Європи [20], яка спрямована на активізацію водневої енергетики як перспективного способу досягнення ЄС вуглецевої нейтральності до 2050 року з одночасним досягненням нульового забруднення. У Стратегії зазначено, що нині воднева енергетика підійшла до переломної точки: зниження вартості відновлюваної енергії, технологічні розробки та необхідність різкого скорочення викидів парникових газів відкривають для неї нові можливості. У період із листопада 2019 року по березень 2020 року аналітики ринку збільшили список запланованих глобальних інвестицій з 3,2 ГВт до 8,2 ГВт електролізерів до 2030 року (з яких 57% у Європі) [21] і кількість компаній, які приєдналися до Міжнародної водневої ради, зросла з 13 у 2017 році до 81 станом на липень 2020 року. Потенційні сукупні інвестиції в поновлювані джерела водню в Європі оцінюються до 180–470 млрд євро до 2050 року [22]. Воднева стратегія ЄС прогнозує, що чистий водень може задовольнити 24% енергії світового попиту до 2050 року з річним обсягом продажів у діапазоні від 63 млрд доларів США.

Але сьогодні відновлювальний водень не є конкурентоспроможний за вартістю порівняно з воднем на основі викопних джерел, тому розглядувана Стратегія наголошує на співпраці всіх суб'єктів, як державних, так приватних, на європейському національному та регіональ-

ному рівнях, у напрямі побудови динамічної водневої екосистеми в Європі.

Україна перебуває на початковому етапі освоєння водневої енергетики. Водночас Єврокомісія розглядає Україну як пріоритетного партнера та розраховує, що в Україні може бути створено 10 ГВт потужностей з виробництва екологічно-чистого водню. За попередніми планами 75% палива Україна експортуватиме до Європейського Союзу, решту ж використовуватиме для власних потреб [23].

Щодо правового поля, то допоки (на грудень 2021 року) Міністерством енергетики України розроблено Проект Дорожньої карти для виробництва та використання водню в Україні [24], триває робота над розробкою Стратегії водневої енергетики України на період до 2030 року. Відповідальним за розробку цього документа й координатором процесу визначено Держенергоєфективність.

У свою чергу, одним із оптимальних способів отримання так званого «зеленого» водню, що підтверджено світовим досвідом, є його видобуток методом електролізу. Це потребує використання електроенергії. Задля досягнення екологічності процесу найкращим варіантом є живлення електролізерів електроенергією, отриманою з альтернативних джерел. Саме на цьому акцентується увага у Водневій стратегії ЄС.

Висновки. Узагальнивши вищевикладене, ми вважаємо, що «зелений» тариф варто залишити як спосіб державного регулювання сегменту альтернативної електроенергетики з такими застереженнями. До переліку суб'єктів, які мають право на цей спосіб стимулювання, обов'язково включати приватні домогосподарства; енергетичні кооперативи й інших споживачів, установлена потужність генеруючих установок яких не перевищує 150 кВт; виробників електроенергії з альтернативних джерел із потужністю установок до 1 МВт (малих учасників ринку альтернативної електроенергетики). Це дасть змогу, по-перше, забезпечити гранулярність ринку, по-друге, «зелений» тариф усе-таки є найпростішим з точки зору процедури отримання для тих же приватних домогосподарств способом стимулювання. Не обмежувати існування «зеленого» тарифу початком 2030 року, оскільки альтернативна

енергетика динамічно розвивається. Одним із кроків для зацікавлення інвесторів у водневій енергетиці на початковому етапі, у тому числі для покриття їхніх капітальних інвестицій, має бути відчутне стимулювання з боку держави. Можливим варіантом може стати «зелений»

тариф для тих суб'єктів, які використовуватимуть частину електричної енергії, отриманої з альтернативних джерел, на видобуток відновлювального водню. На нашу думку, цей аспект необхідно відобразити в Стратегії водневої енергетики України на період до 2030 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 605-р. *Урядовий кур'єр*. 2017. № 167.
2. Кулик О.І. Господарсько-правове забезпечення стимулювання виробництва енергії з використанням альтернативних джерел: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. Вінниця, 2019. 231 с.
3. Молдованов Д.В. Фінансово-правове забезпечення державної політики у сфері альтернативної енергетики: дис. ... док. філос.: 081. Харків, 2020. 238 с.
4. Про теплопостачання: Закон України від 02.06.2005 № 2633-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 28. Ст. 373.
5. Огляд аналітичних робіт міжнародних енергетичних організацій щодо стану та сценаріїв розвитку світової енергетичної сфери з прогнозом інвестування в енергоефективність. Київ, 2018. 94 с.
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення «зеленого» тарифу: Закон України від 25.09.2008 № 601-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 13. Ст. 155.
7. Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання використання альтернативних джерел енергії: Закон України від 01.04.2009 № 1220-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 32–33. Ст. 312.
8. Про Національний план дій з відновлювальної енергетики на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 902-р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 81. Ст. 2298.
9. Гріцишина М. Що не так із зеленим тарифом? Обґрунтованість підходів щодо тарифоутворення для «зеленої» електроенергії. *Юридична газета онлайн*. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/energetichne-pravo/shcho-ne-tak-iz-zelenim-tarifom.html>.
10. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 27–28. Ст. 312.
11. Про схвалення Меморандуму про взаєморозуміння щодо врегулювання проблемних питань у сфері відновлювальної енергетики в Україні: постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 17.06.2020 № 1141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v1141874-20>.
12. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії: Закон України від 21.07.2020 № 810-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 50. Ст. 456.
13. Ткачук Я. Зелений тариф, меморандум і борги: чи досі Україна розвиває ВДЕ. URL: <https://kosatka.media/uk/category/blog/news/zelenyy-tarif-memorandum-i-dolgi-razvivaet-li-ukraina-vie>.
14. A historical review of promotion strategies for electricity from renewable energy sources in EU countries / R. Haas, C. Panzer, G. Resch, M. Ragwitz, G. Reece, A. Held. *Renewable and sustainable energy reviews*. 2011. № 15 (2). P. 1003–1034.
15. Драпак М. Дороге задоволення. Нинішні тарифи для підтримки зеленої енергетики неадекватно високі. URL: https://texty.org.ua/articles/84623/Doroge_zadovolenna_Nynishni_taryfy_dla_pidtrymky_zelenoji-84623/.
16. Крисак А.І., Крисак М.Ф. «Зелені» тарифи відновлювальних джерел енергії як чинник екологічної безпеки. *Агросвіт*. 2018. № 24. С. 3–9.
17. Шафаренко Ю. Стан та перспективи розвитку відновлювальної енергетики в Україні. URL: https://keepwarmeuropa.eu/fileadmin/user_upload/Learning_Centre/Ukraine/T2.3-7_Yuriy_Shafarenko._Status_and_perspectives_of_renewable_energy_sector_in_Ukraine.pdf.
18. Гамбург І.А., Гамбург С.Л. Правова регламентація застосування «зеленого» тарифу в енергетиці України: проблеми та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 218–220.

19. Кузьміна М.М. Сучасні тенденції правового регулювання відновлювальної енергетики в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 193–196.

20. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the committee of the Regions, A hydrogen strategy for a climate-neutral Europe Brussels, 08.07.2020. COM/2020/301 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0301>.

21. Green hydrogen pipeline more than doubles in five months. Wood Mackenzie. April 2020. URL: <https://www.woodmac.com/our-expertise/focus/transition/green-hydrogen-pipeline-soars> April 2020.

22. IRENA estimates that to achieve the Paris agreement around 8% of global energy consumption will be provided by hydrogen. IRENA. Global Renewables Outlook. 2020.

23. Тітамір О. Воднева енергетика в Україні: лише на рівні розмов, а чи реально? URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3315760-vodneva-energetika-v-ukraini-lise-na-rivni-rozmov-a-ci-realno.html>.

24. Проект Дорожньої карти для виробництва та використання водню в Україні. URL: https://unece.org/sites/default/files/2021-03/Hydrogen%20Roadmap%20Draft%20Report_UKR%20March%202021.pdf.